

УДК 371.315.6: 811.1/8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-2-30>

Ларуса МАСЛОВА,

orcid.org/0000-0002-8279-2077

викладач кафедри англійської мови і перекладу

Київського національного лінгвістичного університету

(Київ, Україна) *larysa.maslova@knl.u.edu.ua*

Світлана МУДРИНИЧ,

orcid.org/0000-0002-4524-0935

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської мови і перекладу

Київського національного лінгвістичного університету

(Київ, Україна) *svitlana.mudrynych@knl.u.edu.ua*

РОЛЬ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Основною темою даної статті є визначення ролі застосування лексичного підходу за М. Льюїсом у процесі формування мовної особистості студентів під час навчання іноземним мовам. **Проблемою**, що підтовкнула авторів до написання статті, є категорично недостатня дослідженість даного аспекту педагогічної сфери. Дві складові даної роботи, лексичний підхід і мовна особистість, розглядаються у багатьох статтях, підручниках і наукових працях, але їх спільний розгляд у контексті використання одного на користь іншого майже не зустрічається, попри важливість і необхідність цієї теми для сучасної педагогіки та лінгвістики. Зважаючи на теми сучасної інтернаціоналізації України та стрімкий її вихід на міжнародну арену, цілком своєчасним і закономірним вбачаємо подальше вдосконалення освітніх практик, як і оптимізацію вже наявних. З цієї причини формування багатомовної особистості, що володіє кількома мовами на високому соціо-культурному рівні, є нагальним питанням. Тому **мета статті** – теоретично обґрунтувати та проаналізувати зв'язок між процесом формування мовної особистості та застосуванням лексичного підходу за М. Льюїсом, визначити його роль і практичну значущість у цьому процесі. У **результаті** доведено, що ретельна робота з лексичними блоками, чи то окремі слова та фрази, чи то більші фрагменти, як-от ідіоми, приказки, кліше, сталі вирази та цілі речення, має прямий зв'язок із етапами розвитку мовної особистості студентів від базового рівня до найвищого. Вирішені педагогічні завдання включають: конкретизацію одного з напрямків освоєння іноземної мови, занурення у соціо-культурні елементи мовлення носіїв, розвиток образу мислення й логіки, притаманних носіям мови, що вивчається, шляхом взаємодії з контекстами й усталеними виразами. Визначено аспекти позитивного впливу лексичної компетентності, що досягається застосуванням лексичного підходу, на збагачення фонових мовних знань студента, занурення його у відповідне мовне середовище і, відповідно, прокладання його шляху до розвитку мислення іноземною мовою подібного до такого у носіїв, а згодом і власного індивідуального інваріанту живого природного мовлення. Зазначені висновки доводять важливість і актуальність даної теми для сприяння процесу навчання.*

***Ключові слова:** лексичний підхід, мовна особистість, лексична компетентність, лексичні блоки.*

Larysa MASLOVA,

orcid.org/0000-0002-8279-2077

Lecturer at the Department of the English Language and Translation

Kyiv National Linguistic University

(Kyiv, Ukraine) *larysa.maslova@knl.u.edu.ua*

Svitlana MUDRYNYCH,

orcid.org/0000-0002-4524-0935

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor of English Language and Translation

Kyiv National Linguistic University

(Kyiv, Ukraine) *svitlana.mudrynych@knl.u.edu.ua*

THE ROLE OF THE LEXICAL APPROACH IN THE LINGUISTIC PERSONALITY FORMATION BY MEANS OF A FOREIGN LANGUAGE

The main topic of this article is the determination of the role of applying the M. Lewis's lexical approach in the process of forming the linguistic personality of students during foreign language teaching. The issue that prompted the authors to

write the article is the categorically insufficient research of this aspect of the pedagogical sphere. The two components of this work, the lexical approach and linguistic personality, are studied in many articles, textbooks and scientific works, but their joint studying in the context of using one for the benefit of the other can barely be found, despite the importance and necessity of the topic for modern pedagogy and linguistics. Taking into account the pace of modern internationalization of Ukraine and its rapid entry into the international arena, we consider the further improvement of educational practices, as well as the optimization of existing ones, quite timely and natural. For this reason, the formation of a multilingual personality, who knows several languages at a high socio-cultural level, is an urgent issue. Therefore, the aim of the article is to theoretically substantiate and analyze the connection and relation between the process of linguistic identity formation and the use of the Lewis's lexical approach, to determine its role and practical significance in the process. As a result, it has been proven that thorough work with lexical chunks, whether individual words and phrases, or larger fragments such as idioms, sayings, clichés, state expressions and whole sentences, has a direct connection with the stages of development of students' linguistic personality from base level to the highest. The solved pedagogical tasks include: specification of one of the ways of learning a foreign language, immersion into the socio-cultural elements of native speakers' speech, development of the way of thinking and logic inherent in native speakers of the language being studied through interaction with contexts and state expressions. Aspects of the positive influence of lexical competence, achieved by applying the lexical approach, on enriching the student's background language knowledge, immersing them in the appropriate language environment and, accordingly, paving their way to the development of a way of thinking similar to that of native speakers, and later to their own individual invariant of live natural speech, are determined. The mentioned conclusions prove the importance and relevance of this topic for facilitating the studying process.

Key words: lexical approach, linguistic personality, language personality, lexical competence, lexical chunks.

Постановка проблеми. Радикальна мінливість сучасного світу гостро ставить питання пошуку нових шляхів підготовки студентів, почасти кваліфікованих спеціалістів-філологів у мовних закладах вищої освіти. Для цього педагогі сумлінно працюють і віднаходять нові підходи й аспекти вже наявних, дивляться у іншому розрізі, з нової сторони, що раніше залишалась у тіні. Однак наразі залишається нагальним питання дослідження не окремих методів і підходів, але взаємозв'язків у області досліджень, завдяки чому стає можливо розробляти ефективні методики, засновані на комплексному підході. До того ж, прослідковування не тільки рівнозначних зв'язків підходів, але й залежностей між ними, є вкрай необхідним для досягнення якнайкращого результату навчання. Саме цим зумовлена **актуальність** даної роботи, адже лакуна на місці конкретизації інструментів для формування мовної особистості вимагає негайної уваги. У даному випадку в нашій статті пропонуємо розглянути залежність між лексичним підходом як інструментом і мовною особистістю як кінцевим результатом, визначити й обґрунтувати точки зв'язку й ефективність такого процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом у лінгвістичних дослідженнях твердо закріпилася тенденція до вивчення не тільки мовних процесів, але і людського фактору у них. У центрі уваги постає особистість у всьому її різноманітті як з точки зору проявів, так і самих залежних понять. Мова вже не розглядається іманентно, але з фокусом на людині, яка творить і використовує мову. Такий антропоцентричний підхід штовхає науковців на віднаходження й дослідження нових аспектів особистості,

взаємозв'язків між ними та між іншими сферами лінгвістики. Такі пошуки зумовили появу окремих понять для найрізноманітніших явищ, пов'язаних з індивідуальними проявами людини у мові та мовленні, як, наприклад, таке, що розглядається у даній статті – «мовна особистість».

Поняття «мовна особистість» уперше було введено в обіг німецьким мовознавцем Л. Вайсгербером, а підхопив цю ініціативу В. Виноградов. Однак спершу це поняття не мало чіткого визначення чи популярності серед науковців, і лише після дослідження й глибокого аналізу у роботах Ю. Караулова, Л. Варзацької та Г. Богіна цей термін став популяризуватись і привернув до себе більшу увагу. Окрім цього, дослідженням сутності мовної особистості займалися такі вчені, як Г. Штейнталь, В. Вундт, О. Потєбня, О. Шахматов, І. Сусов, М. Бірвіш, Е. Косеріу, В. Гак, Т. Дридзе, Ф. Буслаєв та ін. Їхні роботи послугували поштовхом до розповсюдження цього поняття у науковому середовищі та згодом і серед педагогів.

У нашій статті також розглядатиметься лексичний підхід, за розробку якого слід подякувати М. Льюїсу, а докладним вивченням, аналізом і застосуванням займалися такі імениті вчені, як Д. Ларсен-Фрімен, Дж. Річардс, Т. Роджерс, У. Ріверс, Ф. Берс, та ін. Саме його протиставляли старій школі, заснованій на біхевіоризмі, і саме цей підхід при цьому є відмінним доповненням до цього самого біхевіоризму, як ми вже розглядали в іншій нашій статті. Він дав новий погляд педагогіці та спрямував її у сторону сучасної живої мови згідно поточних тенденцій та зміни підходу від заучування до налаштування роботи мозку на лад, притаманний носіям мови, що вивчається. Шляхи його використання вражають багатогранністю.

Проте аналіз методичної літератури показав не просто недостатність досліджень на тему залежності між розвитком мовної особистості та використанням лексичного підходу на користь, але майже відсутність матеріалів за даною темою. Питання навіть теоретичного спільного розгляду цих двох явищ лінгвістики висвітлене абсолютно недостатньо попри актуальність обох і потребує вирішення. Зважаючи на важливість даної теми у рамках сучасної педагогіки й актуальність поняття мовної особистості на тлі тенденцій у навчанні, що все більше схилиються до мислення мовою, а не її заучування, нами було прийняте рішення заглибитись у цю тему й визначити роль лексичного підходу у формуванні мовної особистості.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та проаналізувати зв'язок між процесом формування мовної особистості та застосуванням лексичного підходу за Льюїсом, визначити його роль і практичну значущість у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу.

Для початку вважаємо за необхідне визначитись, що ж таке сама по собі особистість людини, оскільки об'єкт даного дослідження є її складовою частиною.

Особистість – категорія суспільно-історична і вивчається багатьма суспільними науками. Особистість творить себе на всіх етапах розвитку. Вона формується і розвивається, вирішує важливі життєві завдання, соціальнодетерміновані, які поступово ускладнюються. Ефективні способи їх вирішення закріплюються у формі специфічних психологічних механізмів, психологічних стратегій і тактик у вигляді узагальнених рис особистості (Паламар, 1997: 2).

На останньому твердженні ми хотіли б особливо наголосити, адже воно є теоретично сформульованим вираженням того, як працює процес практики застосування набутих знань у процесі навчання. І дедалі ширші ці знання та спектр задач, які вирішуються особистістю, а почасти – студентом, тим більш вираженими стають особисті риси та переважні способи вирішення задач, що у контексті навчання іноземних мов втілюється, наприклад, у часто застосовуваних словах, фразах, граматичних конструкціях і побудові речень і ходу думок конкретної особистості, а саме – мовної особистості.

Мовна особистість у психолінгвістиці – це людина, яка володіє сукупністю здатностей і характеристик, які обумовлюють створення та сприйняття нею текстів (висловлювань), що вирізняються мірою структурно-мовної складності та глибиною й точністю відображення дійсності (Калмикова та ін., 2008: 37).

На думку ж О. О. Селіванової, мовна особистість – іманентна ознака особистості як носія мови й комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у процесах продукування, сприйняття, розуміння й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також при комунікативній взаємодії (Селіванова, 2010: 445).

Отже, як бачимо, саме поняття мовної особистості вказує на специфічний спосіб її реалізації на рівні конкретної унікальної людської особистості, відповідно, із властивими цій конкретній людині характерними ознаками продукування повідомлень і текстів засобами мови. Але такі базові елементи, як лексика чи структурування речень і думок, є далеко не єдиними складовими мовної особистості.

У зміст мовної особистості зазвичай вкладають такі компоненти:

1) ціннісний компонент змісту виховання, тобто система цінностей, або життєвих смислів. Мова забезпечує першочерговий і глибинний погляд на світ, створює той мовний образ світу та ієрархію духовних уявлень, що реалізуються в процесі мовного спілкування;

2) культурологічний компонент, тобто рівень засвоєння культури як ефективного засобу підвищення інтересу до мови. Залучення фактів культури мови, що вивчається, пов'язаних із правилами мовленнєвої та немовленнєвої поведінки, сприяє формуванню навичок адекватного вживання й ефективного впливу на партнера по комунікації;

3) персональний компонент – те індивідуальне, глибинне, що є в кожній людині (Бородіна, 2015: 80).

Тобто мовна особистість входить у простір культури, що відбивається у мові, на різних рівнях комунікації суспільства, в характерних рисах, стандартах і нормах поведінки тощо. З цього випливає, що при формуванні мовної особистості формується й світогляд мовця, його бачення подається у мовному розрізі на основі того суспільно-культурного простору, в якому ця мовна особистість росте й розвивається. А якщо ми говоримо про її формування засобами іноземної мови у студентів, то варто зазначити важливість ретельного підбирання продуктів мовлення для навчання. На нашу думку, цей процес можна порівняти з навчанням штучного інтелекту на базі величезної кількості прикладів чогось, як-от текстів чи зображень: «особистість» штучного інтелекту формується саме на тих прикладах, які в нього завантажують, як і особистість, почасти мовна, учня чи студента використовує у якості фундаменту саме ті базові елементи мови, повідомлення, тексти, думки та погляди на світ, які відкладаються у їх

пам'яті в процесі навчання. І в даному випадку на плечах педагога лежить не тільки відповідальність за фактичні мовні навички, але й спосіб мислення студента в рамках середовища мови, що вивчається, на рівні суспільства носіїв.

Далі у статті ми детальніше розглянемо процеси й етапи формування мовної особистості студента, але тема ця занадто масштабна та комплексна, тому ми вирішили взяти конкретний аспект, напрямок розвитку, який задає лексичний підхід за М. Льюїсом. І для обґрунтованого, поетапного аналізу логіки формування мовної особистості ми б хотіли спершу прояснити, що собою являє лексичний підхід і яка його роль у вивченні іноземних мов.

Лексичний підхід у викладанні мови походить від переконання, що будівельними блоками вивчення мови та спілкування є не граматики, функції, поняття чи якась інша одиниця планування та навчання, а лексика, тобто слова та словосполучення (Richards, Rodgers, 2001: 132).

Основною концепцією, на якій базується лексичний підхід, є використання методів і прийомів навчання іноземної мови, спрямованих на розуміння та використання не лише окремих слів, а й фразеологізмів, сполучників і словосполучень. У мовознавстві широко використовується загальне поняття «лексичні фрагменти», що стосується будь-якої пари або групи слів, які часто зустрічаються в автентичних джерелах (колокації, фразові дієслова, ідіоми, формули ввічливості, вступні фрази) (Лісовська, 2021: 45).

Наприклад, відома американська методистка, автор кількох методик викладання англійської мови як іноземної, Діана Ларсен-Фрімен, зазначала, що зараз люди набагато більше усвідомлюють, що мова, хоча й частково керована правилами, складається з ряду лексикалізованих фраз (by the way; have a nice day), і лексикалізованих основ речень (I am very sorry to hear that...; I'd like to...; How about...) (Ancker, 1999: 6).

Як зазначає Крістіна Бареггі, лексичний підхід був задуманий як найкращий опис процесів засвоєння мови, який надає учням інструменти для розміщення «відповідних слів у відповідних місцях» (Bareggi, 2006: 2).

І це дуже важливе зауваження, адже, очевидно, слова, фрази, вирази – будь-які лексичні блоки не існують самі по собі у мовленні людей, вони завжди обрамлені контекстом, який може надавати їм нові значення чи поглиблювати їх сенс. А лексичний підхід спрямований саме на вивчення лексичних фрагментів у різних контекстах, взаємодію з ними на рівні практики і сприяє

кращому розумінню ситуацій, з чого випливає і краще подальше практичне використання набутих знань у власному мовленні. Ба більше, лексичний підхід дає можливості й інструменти для створення власних словосполучень, фраз і інших лексичних блоків на основі вже вивчених, а також їхньої логіки будування, яку вклали носії мови.

Але у носіїв мови власний соціокультурний бекграунд, який творить природність їхніх виразів, логіку мислення та формулювання їхніх думок засобами мови. Це фон, база для кожної мовної особистості-носія цієї мови. І будування цього фундаменту, як і подальший розвиток унікальної мовної особистості, закладено в етапи її формування.

У загальноновизнаній концепції Ю.М. Караулова мовна особистість складається з трьох рівнів:

1. вербально-семантичного;
2. лінгво-когнітивного (тезаурсного);
3. мотиваційного (прагматичного) (Караулов, 1987: 60–62).

На вербально-семантичному рівні, який зазвичай рахують як нульовий, в якості одиниць розглядаються окремі слова. У якості стереотипів виступають стандартні словосполучення (паттерни) та кліше (Ємельянова, 2010: 293).

Очевидно, що лексичний підхід відіграє ключову роль у вивченні цих паттернів у процесі навчання, адже це лежить в його основі, як вже було описано вище. Тому на нашу думку саме у зародженні мовної особистості на нульовому етапі лексичний підхід бере найактивнішу участь, допомагаючи студенту засвоювати великий об'єм лексичного матеріалу в контексті різних ситуацій, сприяє поступовому розумінню цих контекстів і причин використання тих чи інших фраз, ідіом, кліше та інших лексичних елементів, що становить початок шляху до індивідуалізації мовлення, адже перш за все, і це найголовніше, потрібно налаштувати свій образ мислення на такий у носіїв мови. І лексичний підхід був буквально створений саме для цього. Тому на даному етапі його роль беззаперечна.

До структурних одиниць другого рівня відносяться ідеї, концепти, з яких складається власна картина світу кожної мовної особистості. Мовно-когнітивний (тезаурсний) рівень організації мовної особистості передбачає логіко-понятійну упорядкованість мовних знань, за допомогою яких людина розрізняє моделі функціональних стилів, стилістично диференційованих текстів, комунікативних якостей мовлення та ін. Саме на цьому рівні значення розширюється до знання, встановлюється ієрархія смислів і цінностей у тезаурусі

мовної особистості, що сформувалася в конкретних умовах соціального досвіду і діяльності. Це відбивається у використанні улюблених розмовних формул та індивідуальних мовних зворотів, за якими можна впізнати конкретну мовну особистість. Когнітивна характеристика пов'язана з інтелектуальною сферою особистості, пізнавальною діяльністю людини, що передбачає розумові процеси (Ворон, 2012; Глазова, 2014: 24).

Логічно, що лінгво-когнітивний рівень впливає з базового вербально-семантичного, адже спершу людина, у нашому випадку – студент, засвоює такі фундаментальні концепції мови, як лексика та граматики, і лише після досягнення певного рівня володіння цими елементами може почати формуватись мовна особистість, яка вже обиратиме найбільш підходящі їх комбінації. Саме тому на цьому етапі, на нашу думку, лексичний підхід також відіграє одну з головних ролей, адже завдяки ньому формується лексичний запас студента, який він може категоризувати за значеннями, підсмыслами, контекстами і т. п., а також розрізняти лексичні блоки вже по стилях по мірі роботи з текстами.

Але найголовніше – студент може на основі вже засвоєних паттернів створювати свої власні, користуючись логікою побудови фраз і використання тих чи інших усталених чи гнучких лексичних фрагментів. Студент засвоює образ мислення носіїв мови, який вони вклали у ті чи інші фрази й кліше, і виходить на новий рівень мовної особистості, де починає творити сам, спираючись на фундамент лексичного підходу. І його вплив аж ніяк не посередній.

Як зазначає Кучерук О., для активного функціонування мовної особистості, її лексикона, тезауруса й прагматикона, особливе значення має лексична компетентність (Кучерук, 2018: 28).

Слід трохи пояснити сутність лексичної компетентності для кращого розуміння взаємопов'язаності рівнів мовної особистості, а також місця лексичного підходу у процесі їхнього розгортання.

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти лексична компетентність (компетенція) – це знання і здатність використовувати словниковий запас, вона складається з лексичних (стійкі вирази, однослівні форми) та граматичних (займенники, частки, сполучники, прийменники) елементів. Про важливість лексичної компетентності для мовної особистості свідчить така настанова: «обсяг, діапазон і контроль лексичного запасу є основними ознаками оволодіння мовою, а отже, є такими і для оцінювання учнівського

рівня володіння мовою, і для планування процесів вивчення та викладання мови» (Ніколаєва, 2003: 108–112, 149).

Як можна побачити, обидва компоненти цього поняття, а саме – лексичні та граматичні елементи, поєднуються у лексичному підході, адже він спрямований на засвоєння граматики через лексику. Але на цьому його вплив не закінчується.

Зрозуміло, що у процесі навчання іноземної мови нова мовна особистість формується на основі текстів у сенсі мовленнєвих повідомлень, чи то у текстовому, чи то у аудіо, відео чи іншому форматі. Вище згадувалось, що однією із складових частин мовної особистості є культурологічний компонент. У всіх людей є як індивідуальні риси, уявлення й знання про навколишній світ, так і колективні, так звані колективний когнітивний простір, який складається зі спільних бачень і знань, що утворюють єдину картину світу для того чи іншого соціо-культурного середовища. Останнє властиво будь-якій мовній особистості у її спільноті. Це обов'язкові фонові знання, що утворюють когнітивну базу носіїв мови. І саме ці носії творять розмаїття текстів, вкладаючи в них свій бекграунд, частину цього спільного ментального середовища, яке поділяють усі мовні особистості-носії. А мовна особистість студента формується саме на цих текстах.

Як ми вже зазначали, завдання педагогіки включають формування культурного прошарку особистості студента, і шлях до виконання цього завдання проходить через грамотне підбирання текстів для формування нової підсвідомості для нової мовної особистості. Тобто студент сприймає культурні аспекти, особливості світогляду носіїв на глобальному рівні через весь текст і його зміст і на базовому рівні – через окремі лексичні одиниці (слова, фрази, ідіоми і т. д.). І у дану концепцію також закладається лексичний підхід з його кліше, фразами ввічливості, ідіомами та іншими складовими культурного бекграунду людини, що засвоюються та вибудовуються у цільну структуру підсвідомості.

Як знову ж зазначає Кучерук О. на прикладі української мови, характерними ознаками лексичної компетентності українськомовної особистості, окрім сказаного, є навички ідентифікації лексичних одиниць у навчальному тексті (мовленні), дотримання лексичних норм сучасної української літературної мови; ціннісне ставлення до української мови й мовлення на основі розвиненого чуття слова; вільне володіння власне українською лексикою; здатність швидко й оригінально добирати словесні асоціації, на основі яких особа

програмує й реалізує власну мовленнєву поведінку в комунікативних ситуаціях (Кучерук, 2018: 30).

І таким же чином відбувається у випадку з іноземною мовою. Наведемо ще один приклад.

У роботі Безукладнікова К. та ін., в рамках проведеного дослідження об'єктом моделювання було визначено формування іншомовної професійної лексичної компетенції; серед загальної системи лексичних знань виділяється обсяг знань, який міг би допомогти студентам засвоїти професійно-орієнтовану специфічну лексичну систему мови, що вивчається. У цьому контексті відбувається формування певних рис особистості здобувачів освіти, етапів їх самореалізації, які можуть певною мірою впливати на процес формування іншомовної професійної лексичної компетенції (Bezukladnikov et al., 2013: 904).

Отже, як бачимо, лексичний підхід слугує мостом між двома рівнями формування мовної особистості, надає студентові усі необхідні інструменти для занурення у мовне, соціальне та культурне середовище, засвоєння його правил, і тим самим забезпечує можливість самостійного творення текстів. Але у концепції мовної особистості залишається ще один, останній, але найважливіший рівень, де ця сама особистість остаточно розкривається і вважається сформованою – мотиваційний рівень.

Одиницями третього, мотиваційного (прагматичного) рівня є цілі, завдання, мотиви, наміри і настанови, які проявляються в комунікативно-діяльнісних потребах особистості. Це рівень діяльносто-комунікативних потреб, це тезаурус із понятійною диференціацією лексику за певними тематичними групами різного ступеня узагальнення й кількості, який відбиває систему цілей особистості, її мотивів, інтересів, установок, що спонукають мовну особистість створювати ситуації спілкування, комунікативні ролі та мають своє вираження в процесі творення нею текстів, а також виражається в особливостях сприйняття чужих текстів, що в підсумку визначає ієрархію цінностей у мовній картині світу особистості (Ворон, 2012; Глазова, 2014: 24).

Це найвищий рівень мовної особистості, що впливає з двох попередніх. І, звісно, щоб у мовця

з'явилися такі комплексні складові мовної особистості, як власна мотивація й засади для створення комунікативних ситуацій, йому необхідно в першу чергу майстерно оволодіти необхідною йому лексикою, гранями її значень і смислів, а також засвоїти розмаїття контекстів, що допоможуть йому почати створювати власні повідомлення, тексти, за якими послідує зародження власних мотивів й інтересів вже у соціо-культурному й комунікативному просторі мови, що вивчається. На останній рівень мовної особистості лексичний підхід прямого впливу не має, але має опосередкований через два попередні етапи її формування, адже без них прагматичного рівня просто не могло б існувати.

Висновки. На основі викладеного можна зробити висновок, що застосування лексичного підходу за М. Льюїсом у контексті формування мовної особистості має свої результативні переваги, серед яких: збагачення лексичного запасу студента, глибоке розуміння лексичних одиниць і їх контекстів, занурення у мовне середовище, та, згодом, формування повноцінної підсвідомості нової мовної особистості студента.

Тобто образ мислення студента формується вже іноземною мовою як на рівні соціо-культурному завдяки освоєнню великої кількості текстів, що виробляються представниками культури мови, що вивчається, так і на рівні лексико-граматичному, оскільки студент починає висловлювати думки подібно до носіїв, використовуючи їх лексичні інструменти, вивчені за допомогою взаємодії з лексичними блоками. Він починає думати цією мовою та використовувати свої лексичну та комунікативну компетенції у процесах мовлення.

Згодом на пізніх етапах формування мовної особистості у студента закріплюються шляхи розв'язання комунікативних завдань, і з наявних він вибирає найбільш ефективні для себе, свої улюблені розмовні формули та звороти, що характеризує його самореалізацію та індивідуалізацію його мовлення, формулювання певних рис мовної особистості, яку вже можна розпізнати.

Інші конкретні інструменти формування мовної особистості вимагають **подальшого** виявлення, обґрунтування й дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Паламар Л. М. Функціонально-комунікативний принцип формування мовної особистості. Київ: Український державний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 1997. 45 с.
2. Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапишина І. М., Марченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: ПереяславХмельницький пед. ін-т.; «Фенікс», 2008. 235 с.
3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2010. 844 с.
4. Бородіна Н., Каленюк С. Формування мовної особистості учнів як провідне завдання мовної освіти. *Studia methodologica*. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2015. № 41. С. 79–84.
5. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 270 pp.

6. Лісовська А. О. Лексичний підхід у викладанні іноземної мови у фахових ЗВО. *Одеські діалоги культур: творчість, людина, мова & риторика медійного дискурсу*. Одеса, 2021. С. 44–46.
7. Ancker W. P. The Joy of Watching Others Learn: An Interview with Diane Larsen-Freeman. *English Teaching Forum*. 1999. Nr 4, pp. 2–9.
8. Bareggi C. Proper Words in Proper Places: Some ‘Modest Proposals’ for Introducing the Lexical Approach into Your English Class. *Lang Matters*. Issue 13, 2006. pp. 2–4.
9. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва: Наука, 1987. 263 с.
10. Ємельянова О. До питання про лінгвістичну концепцію мовної особистості. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Філологічні науки»*. 2010. № 89 (1). С. 293–296.
11. Ворон А. О. Теоретичні засади формування мовної особистості засобами іноземної мови. 2012. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Ворон_А.О._Теоретичні_засади_формування_мовної_особистості_засобами_іноземної_мови (дата звернення: 12.10.2022).
12. Глазова О. П. Мовна особистість як homo loquens – людина, яка творить і сприймає висловлювання. *Методичні діалоги*. 2014. № 1-2. С. 23–29.
13. Кучерук О. А. Формування лексичної компетентності учнів у процесі навчання української мови з використанням методу проєктів. *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 1. С. 26–31.
14. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
15. Bezukladnikov K. E., Shamov A. N., Novoselov M. N. Modeling of educational process aimed at forming foreign language professional lexical competence. *World Applied Sciences Journal*. 2013. Nr 22 (7). pp. 903–910.

REFERENCES

1. Palamar L.M. Funktsionalno-komunikatyvnyi printsyp formuvannya movnoi osobystosti [Functionally-communicative principle of formation of a linguistic personality]. Kyiv: National Pedagogical Drahomanov University, 1997. 45 pp. [in Ukrainian].
2. Kalmykova L. O., Kalmykov H. V., Lapyshyna I. M., Marchenko N. V. Psykholohiia movlennia i psyholinhvistyka: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. [Psychology of speech and psycholinguistics: a study guide for students of higher educational institutions]. Kyiv: Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav; “Fenix”, 2008. 235 pp. [in Ukrainian].
3. Selivanova O. O. Lnhvistychna entsyklopediia [Linguistic encyclopedia]. Poltava: Dovkillia-K., 2010. 844 pp. [in Ukrainian].
4. Borodina N., Kaleniuk S. Formuvannya movnoi osobystosti uchniv yak providne zavdannia movnoi osvity [Forming of linguistic personality of students as leading task of linguistic education]. *Studia methodologica*. Ternopil: V. Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, 2015. Nr 41. pp. 79–84. [in Ukrainian].
5. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 270 pp.
6. Lisovska A. O. Leksychnyi pidkhd u vykladanni inozemnoi movy u fakhovykh ZVO [A lexical approach in teaching a foreign language at vocational higher education institutions]. *Odesa dialogues of cultures: creativity, person, language & rhetoric of media discourse*. Odesa, 2021. pp. 44–46. [in Ukrainian].
7. Ancker W. P. The Joy of Watching Others Learn: An Interview with Diane Larsen-Freeman. *English Teaching Forum*. 1999. Nr 4, pp. 2–9.
8. Bareggi C. Proper Words in Proper Places: Some ‘Modest Proposals’ for Introducing the Lexical Approach into Your English Class. *Lang Matters*. Issue 13, 2006. pp. 2–4.
9. Karaulov Yu. N. Russkii yazyk i yazykovaia lichnost [Russian language and language personality]. Moskva: Nauka, 1987. 263 pp. [in Russian].
10. Yemelianova O. Do pytannia pro lnhvistychnu kontseptsiiu movnoi osobystosti [To the question of the linguistic concept of language personality]. *Scientific notes of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University. Series of the Philological sciences*. 2010. Nr 89 (1). pp. 293–296. [in Ukrainian].
11. Voron A. O. Teoretichni zasady formuvannya movnoi osobystosti zasobamy inozemnoi movy [Theoretical principles of the formation of a linguistic personality by means of a foreign language]. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Ворон_А.О._Теоретичні_засади_формування_мовної_особистості_засобами_іноземної_мови (last accessed 12 October 2022). [in Ukrainian].
12. Hlazova O. P. Movna osobystist yak homo loquens – liudyna, yaka tvoryt i spryimaie vyslovliuvannia [A linguistic personality as homo loquens – a person who creates and perceives utterances]. *Methodical dialogues*. 2014. Nr 1-2. pp. 23–29. [in Ukrainian].
13. Kucheruk O. A. Formuvannya leksychnoi kompetentnosti uchniv u protsesi navchannia ukrainskoi movy z vykorystanniam metodu proektiv [Formation of lexical competency of pupils in the process of education of the Ukrainian language by using the method of projects]. *Ukrainian language and literature in schools of Ukraine*. 2018. Nr 1. pp. 26–31. [in Ukrainian].
14. Nikolaieva S. Yu. Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Pan-European recommendations on language education: learning, teaching, evaluation]. Kyiv: Lenvit, 2003. 273 pp. [in Ukrainian].
15. Bezukladnikov K. E., Shamov A. N., Novoselov M. N. Modeling of educational process aimed at forming foreign language professional lexical competence. *World Applied Sciences Journal*. 2013. Nr 22 (7). pp. 903–910.